ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан філологічного факультету
_____ Ірина БОНДАРЕНКО
«03» березня 2026 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДІАЛЕКТОЛОГІЧНА ПРАКТИКА

підготовки бакалавра
денної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма **Українська мова та література**

спеціалізації 035.01 Українська мова та література
спеціальності 035 Філологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки

ВИКЛАДАЧ **Зубець Наталя Олександрівна**
кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри української мови
Протокол № 8 від «27» березня 2026 р.
Завідувач кафедри української мови
_____ Раїса ХРИСТІАНІНОВА

Погоджено
Гарант освітньо-професійної
програми
_____ Наталія ГОРБАЧ

2026 рік

Зв'язок із викладачем:
E-mail: zubetsno@gmail.com
Сезн ЗНУ повідомлення: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15768
Телефон: +380502066969
Інші засоби зв'язку: *Viber, WhatsApp* і навіть *Signal – на вказаному мобільному номері*
Кафедра: української мови, ауд. 237

1. Опис навчальної практики

Програма з української діалектології передбачає ознайомлення студентів з основними поняттями діалектології, її предметом, завданням, значенням, описом структурних рівнів мови, членуванням української мовної території на діалектні групи і говори, методами збирання й дослідження діалектних матеріалів. Фінальним етапом опанування цього курсу є проходження студентами двотижневої практики.

Мета практики – записування текстів зв'язного мовлення носіїв говірок Запорізької області; записування діалектних матеріалів за спеціальними питальниками; записування вузькодіалектної специфічної лексики часткових діалектних систем для створення словників окремих говірок; робота над підготовкою до видання або перевидання словників, що відображають діалектну картину Запорізької області (комп'ютерний набір та коректура).

Завдання практики:

- ознайомлення студентів із живим діалектним мовленням та з методами збирання діалектних матеріалів;

- закріплення теоретичних знань і переведення їх на практичний рівень застосування: збирання матеріалів для написання курсових, дипломних та монографічних досліджень, укладання регіональних діалектних словників, лінгвогеографічних атласів.

Важливим є усвідомлення того, що є:

пререквізитами діалектологічної практики: у ході цього виду вашої навчальної діяльності ви спиратиметеся передусім на знання з діалектології української мови, курс якої, власне, і фіналізований саме практикою; на знання із сучасної української мови (розділи «Фонетика», «Орфоепія», «Лексикологія», «Фразеологія», «Морфеміка», «Словотвір», «Морфологія»), почасти – на знання зі вступу до мовознавства (загальні теоретичні питання лінгвістики застосовуватимете в ході аналізу мовних фактів). Також трохи «зачепимо» в аналізі й історію України, коли говоритимемо про екстралінгвальні чинники розвитку та функціювання українських говорів. Ясна річ, ми з вами не можемо ігнорувати тих знань, які ви отримали під час вивчення усної народної творчості, бо саме усний фольклор «звучить» живою мовою;

кореквізитами діалектологічної практики: у цьому, четвертому, семестрі ви матимете змогу застосувати щойно здобуті знання з сучасної української мови (розділ «Іменні частини мови»);

постреквізитами діалектологічної практики: знання з діалектології української мови стануть хорошим підґрунтям для більш усвідомленого засвоєння розділів граматики сучасної української мови – «Морфологія», «Синтаксис». Вивчаючи в 5 семестрі історичну граматику української мови, ви зрозумієте природу давніх рис, збережених у частині говорів української мови.

Паспорт освітнього компонента

Рівень вищої освіти, спеціальність, (предметна спеціальність, спеціалізація – за наявності) освітня програма	Кількість тижнів та кредитів	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Рівень вищої освіти: *бакалаврський*	*2 тижні /*	Рік підготовки:	
Спеціальність: 035 Філологія	*3 кредити*	*2-й*	

Спеціалізація: 035.01 Українська мова та література Освітня програма: Українська мова та література		Семестр:	
		4-й	
		Вид контролю: залік	
		залік	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей та результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	**Методи навчання**	**Форми і методи оцінювання**
1	*2*	*3*
З ЗК-3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. **ЗК-8** Здатність працювати в команді та автономно. **ЗК-11** Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. **ЗК-14** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності. **СК-2** Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні. **СК-6** Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя. **СК-8** Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.	Дослідницький (самостійна робота над обранням місця польової роботи та респондентів, опитування й запису усномовного діалектного матеріалу). Метод формування пізнавального інтересу (аналіз мовленнєвих ситуацій).	Перевірка звітів. Усне обговорення зафіксованих матеріалів з аналізом умов, в яких проводилося опитування респондентів, та рівня збереженості усномовного діалектного матеріалу. Групова дискусія щодо особливостей функціювання зібраного усномовного матеріалу. Виконання та захист індивідуального завдання.

СК-14 Здатність застосовувати при продукуванні текстів в усній та письмовій формах різностильові та різножанрові одиниці з урахуванням комунікативної ситуації та комунікативного завдання відповідно до прийнятих етичних і моральних норм поведінки. **ПРН 1** Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями українською мовою усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. **ПРН 4** Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства. **ПРН 6** Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності. **ПРН 9** Характеризувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію. **ПРН 12** Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють. **ПРН 14** Використовувати українську мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.		

ПРН 20 Використовувати набуті знання, уміння й навички роботи з текстом для розв'язання комунікативних завдань з огляду на специфіку каналу його поширення та особливості аудиторії споживання.		

3. Зміст практики

У перший день практики студенти ознайомлюються з особливостями проведення опитування інформантів, а також із вимогами до написання звіту з навчальної діалектологічної практики – у разі, якщо вони збирають матеріал від носіїв діалектного мовлення. Таке збирання не передбачає обов'язкового виїзду в діалектологічні експедиції, оскільки технічні можливості дають змогу опитувати інформантів дистанційно. Якщо ж у межах навчальної діалектологічної практики відбувається підготовка до видання/перевидання словників говорів Нижньої Наддніпрянщини, то студенти отримують докладну інструкцію з особливостей карткування мовних фактів та роботи над ілюстративним матеріалом. Така організація практики в умовах війни дає можливість дотримуватися безпекових умов та ефективно досягати мети цього освітнього компоненту.

Перший тиждень практики студенти працюють над збиранням мовного фактажу, а в разі роботи над підготовкою до видання й перевидання діалектних словників здійснюють належне опрацювання (укладання словникових статей, систематизацію реєстрових слів) та оцифрування (комп'ютерний набір та коректуру) наявних джерел.

Другий тиждень студенти формують звіт з діалектологічної практики, який полягає в транскрибуванні й повному описові зібраного діалектного усномовного матеріалу на всіх мовних рівнях – від фонетичного до синтаксичного, укладанні словника діалектних слів та фразеологізмів. За умови, якщо це робота над виданням або перевиданням лексикографічних праць, студенти здійснюють коректуру та морфологічну розмітку оцифрованого матеріалу.

Останні два дні діалектологічної практики керівник практики перевіряє звіти студентів та якість виконаного оцифрування словників чи карткового діалектного матеріалу.

Залікове заняття передбачає аналіз виконаної роботи й підготовку викладачем звітної документації.

У мирний час навчальна діалектологічна практика відбувається в польових умовах згідно з досягнутими домовленостями й попередньо, з базами практик, розробленими програмовими кейсами.

За умов бойових дій на прифронтовій території (воєнного стану) і неухильного виконання безпекових вимог, практику здобувачі освіти проходять за місцем реального перебування.

4. Індивідуальні завдання

1. Ознайомлення з методикою збирання та систематизації усномовного діалектного матеріалу.
2. Ознайомлення з місцем проведення практики; робота над історичною довідкою / ознайомлення з наданим на оцифруваннння матеріалом.
3. Проведення польових записів / оцифруваннння діалектного матеріалу.
4. Оформлення щоденника польових записів / коректура оцифрованого діалектного матеріалу.
5. Підготовка доповіді для звітної конференції.

Матеріали практики можуть стати підґрунтям для написання курсових робот, доповідей, тез та статей як із синхронної, так і з діахронної діалектології. Записи усномовного матеріалу

одразу входять до фонотеки говорів української мови, а точне текстове відтворення таких записів ляже в основу підготовки збірки діалектних текстів Запорізької області.

5. Заходи під час практики

Проведення конференції для ознайомлення студентів з метою, завданнями, формами проведення практики, вимогами до веденням документації та формами контролю, базами практики тощо.

Проведення інструктажів з техніки безпеки під час проходження практики.

Знайомство з місцевістю / базою практики, де відбуватиметься робота над усномовним діалектним матеріалом.

Здійснення польових записів.

Польова робота включає такі основні етапи:

- ознайомлення з історією, традиціями, економікою і культурою населеного пункту;
- виявлення умов життя населеного пункту, де мешкає(-ють) інформант(-и);
- знайомство з інформантом(-ами);
- запис відомостей про інформанта(-ів);
- аудіо- / відеозапис усного мовлення.

Розшифрування польових записів. Головна вимога до записів текстів – точність фонетичної транскрипції усного мовлення.

Оформлення щоденника польових записів та звітів.

Підсумкова конференція й залік.

6. Графік проходження практики

№ з/п	Види робіт, завдання	Місце проведення практики
1.	Ознайомлення з місцем проведення практики та керівником практики від установи, де вона проходить.	Згідно з наказом ректора ЗНУ про проведення навчальної (діалектологічної) практики. За умов бойових дій на прифронтовій території (воєнного стану) місцем проведення практики можуть бути наукові лабораторії ЗНУ.
2.	Погодження завдань, отриманих від керівника практики в університеті.	
3.	Вивчення історії та особливостей місцевості, де студенти здійснюватимуть записи усномовного діалектного матеріалу.	
4.	Знайомство з місцевими жителями і визначення потенційних респондентів.	
5.	Опитування респондентів та запис діалектних текстів.	
6.	Розшифрування записів	
7.	Паспортизація записів	
8.	Оформлення щоденника практики	
9.	Оформлення звіту практики	
10	Підготовка індивідуальної / колективної доповіді про результати практики	
11	Захист звіту та складання заліку	
Zoom https://us02web.zoom.us/j/9454333155?pwd=eTBGVlNjWktZNzR3d0kxbVF5dlhPQT09 Ідентифікатор конференції: 945 433 3155 Код доступу: 001492 **Google Meet** https://meet.google.com/yic-fmxe-krw		

7. Методичні рекомендації

Методичним забезпеченням практики є:

- Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти ЗНУ (нова редакція 2024 року)
(URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/nove_polozhennya_pro_praktichnu_p__dgotovku_zdobuvach__v_vischoyi_osv__ti_znu.pdf);
- силабус навчальної (діалектологічної) практики для студентів спеціальності 035 – Філологія, освітньо-професійної програми «Українська мова та література»;
- методичні рекомендації та матеріали до проходження практики студенті, подані на сторінці навчальної діалектологічної практики в СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle;
- вимоги до звіту з практики студентів прописані в силабусі та на сторінці навчальної діалектологічної практики в СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15768.

Підготовка до практики. Підготовка до діалектологічної практики проводиться під керівництвом викладача, керівника експедиції, і розпочинається з початком нового навчального року із призначенням керівників практики. Керівник діалектологічної практики на розгляд кафедри вносить пропозиції щодо програми, завдання, бази практики, фінансового та матеріального забезпечення (укладання кошторису, технічні засоби, умови проживання, харчування тощо) практики.

На практичних заняттях керівник практики знайомить студентів із завданням діалектологічної експедиції, зі структурою, змістом та основними положеннями «Програми для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови» Й. О. Дзендзелівського та питальниками, що додаються до програми практики. Керівник практики особливу увагу студентів звертає на записування маловідомої матеріальної та духовної культури нашого народу і, зокрема, на історію та побут мешканців Запорізького краю та інших регіонів України в тих населених пунктах, де буде проходити виконання цієї Програми.

Організаційні заходи, навчально-методичне і технічне забезпечення проведення практики обговорюються і надаються студентам на настановчій конференції, яка проходить напередодні практики, а її результати – на підсумковій конференції, дати яких визначаються рішенням кафедри.

Методика запису діалектних матеріалів

Добір інформаторів.

Основним способом вивчення говірки є безпосереднє спостереження підготовленими спеціалістами-філологами усного мовлення її носіїв і фіксація його в записах. Прибувши на місце проходження практики, учасники експедиції прислухаються до місцевої говірки, виявляють її характерні особливості, вивчають склад населення, історичні дані про населений пункт тощо. Встановлюють зв'язок із місцевими органами влади, директором і вчителями місцевої школи. За допомогою вчителів, працівників місцевої ради ведуть вибір інформаторів, що має важливе значення для загальної підсумкової роботи експедиції. Такими повинні бути корінні (щонайменше у третьому поколінні) мешканці села, які не виїжджали на тривалий час, щоб мова їх була типовою для говірки населеного пункту, виразною, без будь-яких вад вимови.

Програма широко орієнтована на традиційну народну матеріальну і духовну культуру, яка значною мірою має спеціалізований характер, тому під час запису такої лексики доцільно використовувати декількох оповідачів, подавати малюнки, фотографії, схематичні зображення та описи реалій. Кожен записаний текст повинен паспортизуватися.

Опитування й записування відповідей.

Збираючи діалектні матеріали, записувач повинен виявити максимум такту й обережності під час роботи з інформаторами. Про мету своєї роботи діалектолог повідомляє, що приїхав вивчати історію села, що збирає відомості про старі звичаї, вірування, вивчає побут, господарство та мову. Налагоджуючи подальші зв'язки, форми яких можуть бути різними, згодом у доступній бесіді необхідно пояснити інформаторам значення діалектологічних

досліджень, роль АУМ і ЛАУМ у цих дослідженнях тощо.

Через складність Програми опитування доцільно проводити удвох або втрьох, що забезпечить повніші й достовірніші відомості місцевого слововживання.

Перед початком опитування, якщо Ви вестимете аудіозапис мовлення, неодмінно повідомте про це інформанта й отримайте від нього згоду на такий запис. Якщо ж згоди немає, то, уважно слухаючи респондента, занотовуйте його мовлення на папері.

Діалектолог не повинен підказувати можливі форми слова. Його завдання – безпосередньо почути в мовленні своїх співрозмовників потрібні факти мови.

Пам'ятайте важливе правило: **не треба ставити прямих запитань:** "Вимовляють у вас так?" чи "Вживають у вас таке-то слово чи форму?" і подібні. На такі запитання завжди є стереотипні відповіді "так" або "ні", "вимовляють" або "не вимовляють", "вживають" або "не вживають". Запитання до інформаторів треба ставити чітко, а при семантичних синтаксичних та окремих лексичних і словотвірних питаннях намагатися встановити наявність паралельних форм та конструкцій; за відсутності відповідей на питання з лексики слід перепитувати інформаторів про пичини відсутності реалії.

Короткі методичні вказівки до Програми-питальника

1. Мовний матеріал говірки треба записувати від корінних мешканців, які здавна живуть тут і розмовляють місцевою говіркою.

2. Інформатори повинні бути різних вікових груп:

а) від людей похилого віку, носіїв старовинних та архаїчних особливостей говірки;

б) від людей середнього віку (35-50 років);

в) від людей молодшого віку, шкільної та студентської молоді, які добре відчувають відмінності місцевої говірки.

3. Записувати лексичні відповідники за питальником у контексті фрази, речення. Рідко вживане слово (трапляються, напр., у прислів'ях, приказках, казці) слід подавати з відповідною приміткою.

Слід пам'ятати важливі правила, яких треба дотримуватися: ***достовірності й повноти*** записаного матеріалу, ***системності й точності*** фіксації форм, ***точної передачі*** на письмі індивідуального мовлення, його фонетичної і граматичної структури. Від достовірності ідіолекту до записів мовної системи окремої говірки – така вага дотримання цих правил.

4. Точно виявляти значення слова, у якому воно вживається у говірці. Якщо слово має декілька значень, то треба записати всі можливі значення, подавши їх у контексті. Якщо слова у програмі-питальнику, і речі, які ними називаються, зникли в даній місцевості, то варто запитати людей старшого віку, чи не було цих слів і речей у минулому і коли приблизно вони вийшли з ужитку.

5. Не варто обмежуватися лише опитуванням за програмою-питальником. Намагайтеся спостерігати особливості місцевої говірки в живому мовленні. Обов'язково зробіть записи різноманітних за тематикою зв'язних текстів.

6. Такі **тексти неодмінно мають бути записані технічними засобами**, бо в такому випадку є можливість простежити функційну завантаженість окремих лексем у комунікативному контексті.

7. До окремих слів можна подавати малюнки, фотографії, схематичні малюнки, що звуться цими словами.

8. Слід пам'ятати, що відповідальність записувача матеріалів за визначеною програмою надзвичайно велика. При найменшому сумніві щодо записуваного матеріалу його треба перевірити через опитування інших інформаторів цього ж населеного пункту. Коли ж і після цього немає певності в зафіксованих мовних фактах, слід у записі зазначити сумніви, які вони викликають.

9. Діалектний матеріал необхідно записувати точною фонетичною транскрипцією із проставлянням наголосу в кожному слові, крім односкладних.

Рекомендації щодо оформлення висновків.

I. Зібрані діалектні матеріали (зв'язні тексти, словнички, додатки) і відповіді на питання Питальника необхідно подавати **на аркушах формату А4**. Записи (надруковані або зроблені від руки) мають бути чіткими й розбірливими, виконаними **точною фонетичною транскрипцією**.

У надрукованому тексті дозволяється від руки прописувати діакритичні знаки точної фонетичної транскрипції.

II. Усі матеріали діалектологічної практики повинні бути відображені **в аудозаписі формату mp3** або **wma**. Запис має бути **чітким** та **якісним**.

Тривалість запису – **не менше п'ятнадцяти хвилин** від одного інформанта.

Оптимальна тривалість аудіозаписів (без урахування відповідей на запитання в питальнику, якщо Ви його також записуєте) – **30 хвилин.**

III. На титульній сторінці звіту повинні бути зафіксовані такі дані:

а) номер населеного пункту (за сіткою ЛАУМ – за умови, якщо цей населений пункт є в цій сітці);

б) точна назва населеного пункту, де зібрано матеріал, за сучасним та старим адміністративним поділом; район; область;

в) дані про тих, від кого записано матеріал: прізвище, ім'я, по-батькові, рік народження або скільки років, місце народження, освіта, фах;

г) дані про тих, хто записував матеріал: прізвище, імя, по-батькові; науковий ступінь; лінгвістична освіта; чи знайомий раніше з говіркою; терміни обстеження говірки; адреса дослідника і наукової установи, з якою він співпрацює; дані про студентів, які беруть участь в експедиції (прізвище, імя, по-батькові без скорочень), курс, назва навчального закладу.

2. Перед початком запису матеріалів подати ще такі відомості:

а) назва селища;

б) відстань до найближчого міста, районного центру, населених пунктів, залізничної станції та відстані до них;

в) які культурні установи, підприємства є в селі;

г) відомості про утворення населеного пункту: коли й ким заснований, звідки прийшли перші поселенці; давня назва чи назви села, давні прізвиська його жителів;

г) орієнтовна чисельність населення та основні види господарської діяльності;

д) чи відбувалися зміни у складі населення за останні 50-80 років.

4. Відповіді обов'язково треба ілюструвати реченнями з розмовної зв'язної мови інформатора, ставити наголос і дотримуватися вимог точної фонетичної транскрипції.

IV. **Аудіозапис** має бути поданий на CD, DVD або флеш-карті.
Інформація, що подається на конверті або вкладиші диска (*зразок*):

с. Дніпрові Хвилі
Запорізький р-н
Запорізька обл.
14.06.2026
інф. Козачук Марія Іванівна, 1945 р.н.

записав ***Петренко Віктор Васильович***
студ. 2-го курсу ЗНУ

На диску має бути створена папка "Петренко_6.0354-у_черв.202__", де Ви розміщуєте звуковий(-і) файл(-и), який(-і) називаєте за прізвищем та місцем проживання інформанта(-ів):

“Козачук_Михайлівка_Вільнян.р-н_Зап.обл.”

У разі, якщо диск виявиться порожнім, діалектологічна практика **<u>не зараховуватиметься</u>**.

Записуйте чітко! Дотримуйтесь вимог інструкції!

Якщо робота ведеться над оцифруванням діалектного матеріалу з метою підготовки до видання / перевидання лексикографічних джерел, що відображають говірки Запорізької області, то варто дотримуватися низки вимог.

ЯК НАБИРАТИ ТЕКСТ

У Вас є словникові статті:

АТАКО́ВУВАТЬСЯ [атако́вувац´а], уюся, уєшся, недок., АТАКУВА́ТЬСЯ [атакува́ц´а], у́юся, у́єшся, док. Оселятися, оселюватися. Пе́рв'і пе^{и}ре^{и}селе́нц´і атако́вувалис´а по ба́л´ц´і. А йак атакува́лис´а, поч'али́ хаз´айінува́т´ /Сл./.

АТАКУВА́ТЬСЯ див. АТАКО́ВУВАТЬСЯ.

АТА́СЯ [ата́с´а], виг. Уживається для відганяння качок /НІвО, Ом./.

Ви друкуєте все в такому вигляді:

АТАКО́ВУВАТЬСЯ [атако́вувац´а], уюся, уєшся, недок., **АТАКУВА́ТЬСЯ** [атакува́ц´а], уюся, уєшся, док. Оселятися, оселюватися. *Пе́рв' і пе^{и}ре^{и}селе́нц´і атако́вувалис´а по ба́л´ц´і. А йак атакува́лис´а, поч'али́ хаз´айінува́т´* (Сл.).

АТАКУВА́ТЬСЯ див. **АТАКО́ВУВАТЬСЯ**.

АТА́СЯ [ата́с´а], виг. Уживається для відганяння качок (НІвО, Ом.).

ПОЛЯ СТОРІНКИ: **ЛІВЕ** – **3** см., **ПРАВЕ** – **1,5** см., **ВЕРХНЄ** ТА **НИЖНЄ** – по **2** см.
Абзацний відступ – «перед» - 0, після – 6.
ШРИФТ – TIMES NEW ROMAN (далі – TNR)
РОЗМІР – 14
ІНТЕРВАЛ – 1
НЕ РОБІТЬ ХВИЛЯСТИХ ПІДКРЕСЛЕНЬ, друкуйте просто TNR 14.

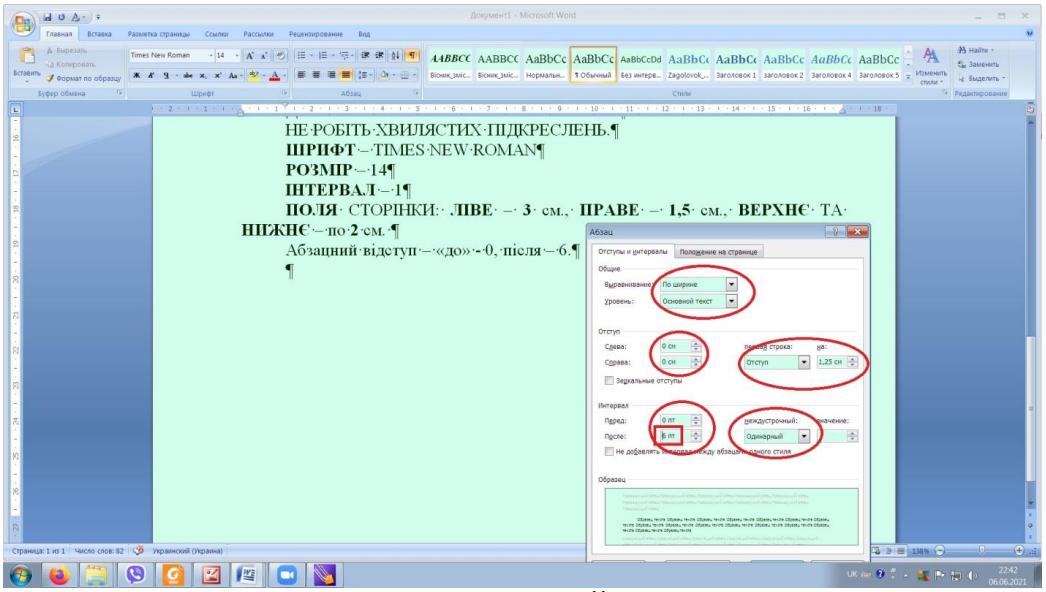

ДУЖЕ УВАЖНО ВИВІРЯЙТЕ ВСІ ЗНАКИ

Наголошені літери – у шрифті TNR, **наголошене** *и́* – у шрифті Pinchuk. Воно в цьому шрифті, якщо його прописувати розміром 14, трохи більше, тож саме *и́* проставляйте 13-м шрифтом. І далі продовжуйте 14-м.

Усі паспорти (вони подані або після прикладів, або після пояснення /див. словникову статтю **АТА́СЯ**/) пишіть не у квадратних, як у словнику, а в круглих дужках.

Якщо виникнуть запитання – запитуйте в «Телеграмі».

Тепер про розподіл сторінок.

УВАГА: скан зроблено розворотами. «Фронт робіт» визначено **за сторінками**, а не за розворотами. Тобто якщо С.56, то це С.56 самого словника, а не номер розвороту!

КОРЕКТУРА отекстованих матеріалів відбувається шляхом зіставлення верстки з першоджерелом, ретельного аналізу відповідності набраного в MSWord матеріалу та виправлення друкарських огріхів.

8. Види і зміст контрольних заходів

Подати види та зміст контрольних заходів (індивідуальні завдання, характеристика від підприємства, складання звіту та захист звіту тощо), критерії їхнього оцінювання.

Вид контрольного заходу	**Зміст контрольного заходу**	**Критерії оцінювання та термін виконання**	**Усього балів**
1	*2*	*3*	*4*
Поточний контроль*			
Робота студента на базі практики	Перевірка записів та якості їх фіксації. Перевірка розшифрування записів та їх відповідності аудіовізуальній фіксації.	Якість підготованої історичної довідки, кількість опитаних респондентів та записаного матеріалу, реалізація комунікативних навичок та навичок роботи зі словесним текстом. **25-30 –** наявність змістовної історичної довідки, зроблені самостійно з урахування всіх вимог записи щонайменше від 2 осіб, якість записів відповідає вимогам, є якісне розшифрування зафіксованого матеріалу, точна, без огріхів, фонетична транскрипція, паспортизація текстів. **20-24** – наявність змістовної історичної довідки, зроблені самостійно з намаганням урахувати вимоги записи щонайменше від 15 осіб з достатньою паспортизацією, з допущеними огріхами під час розшифрування усномовного матеріалу. **15 – 19** – самостійно зроблені записи з недостатньою паспортизацією, виявленням недоліків у комунікації з респондентами, неточності в паспортизації та розшифруванні записів. **10 – 14** – зроблені самостійно записи, наявні	**30**

		неточності у паспортизації, не всі вимоги запису витримано, не всі необхідні свідчення є в розшифруванні текстів. **5-9** – мала кількість записів, недостатньо інформативна або зовсім відсутня історична довідка, тексти погано паспортизовані, відсутнє розшифрування частини матеріалу. **1 – 4** – робота не відповідає вимогам і повинна бути виконана у відповідності до завдань	
Індивідуальні завдання	Заслуховування та колективне обговорення результатів індивідуальної роботи,	Повнота й точність виконання завдання та опрацювання зафіксованого матеріалу, аналіз самостійності виконання завдань та дотримання норм академічної доброчесності; **10-15** – завдання практики виконане в повному обсязі з дотриманням норм академічної доброчесності, впевнена презентація результатів роботи та активна участь у обговоренні результатів практики однокурсників; **5 -9** – завдання виконане в повному обсязі, з дотриманням норм академічної доброчесності, виклад результатів недостатньо структурований, ілюстративні матеріали під час обговорення презентовані мало, участь в обговоренні індивідуальної роботи однокурсників неактивна; **1 – 4** – індивідуальне завдання виконане в неповному обсязі, не презентоване під час обговорення індивідуальної роботи, участі в обговорення індивідуальної роботи однокурсників студент не бере.	**15**
Характеристика від бази практики	Аналіз роботи та рівня її самостійності.	Точність, акуратність, дотримання норм та рекомендацій, комунікабельність, ініціативність, уміння працювати в різних умовах, співпрацювати з однокурсниками й представником бази проходження практики **10 – 15** – у характеристиці зазначено, що всі завдання виконані ретельно, самостійно та своєчасно; під час практики студент продемонстрував сформованість теоретичного підґрунтя під час збирання й систематизації діалектного матеріалу, розвинені комунікативні навички, уміння працювати в команді й автономно, реакція на рекомендації та зауваження була швидкою й адекватною, мета й завдання практики досягнуті.	**15**

		5 – 9 – у характеристиці зазначено, що завдання виконувалися здебільшого акуратно та своєчасно, поради й рекомендації були загалом враховані, але навички роботи в колективі / автономної роботи сформовані недостатньо, є незначні прогалини у знанні й використанні теоретичного матеріалу. **1 – 4** – у характеристиці зазначено, що не всі завдання виконувалися, студент не дослухався до порад та рекомендацій, слабко розвинені комунікативні навички, відсутні навички роботи в колективі / автономно, були порушення трудової дисципліни, не всі завдання практики виконано.	
Усього за поточний контроль			**60**
Підсумковий контроль			
Оформлення звіту	Перевірка звіту та обговорення зібраних матеріалів	Відповідність роботи меті та завданням практики **20 – 30** – звіт повно і послідовно відтворив всі види роботи, проведеної під час практики, засвідчив досягнення мети й завдань практики та сформованість передбачених навчальною практикою ПРН, логічно структурований та написаний без помилок. **11 – 19** – звіт переважно відтворив види роботи, проведеної під час практики, засвідчив, що мета досягнута, завдання переважно виконані і плановані результати досягнуті. **0 – 10** – звіт не відтворює всі роботи, передбачені під час проходження практики і потребує доопрацювання.	**30**
Оформлення щоденника практики	Перевірка щоденника практики, точності відтворення в ньому зібраного та опрацьованого матеріалу.	Повнота відтворення роботи, характер фіксації та розшифрування матеріалу **4 - 5** повне представлення зафіксованого матеріалу, фіксація контексту записів, повна інформація про зміст та характер щоденної роботи, наявність усіх необхідних записів від носіїв говорів. **2 - 3** бали – опис матеріалу виконане з незначними огріхами, подана інформація та про зміст та характер щоденної роботи. **0 – 1** – опис матеріалу виконано недбало, відсутність фіксації контексту відтворення діалектного матеріалу.	**5**

Захист звіту з практики	Прослуховування та дискусія щодо презентованого матеріалу, співбесіда за питаннями заліку.	Повнота й точність аналізу зафіксованого матеріалу, повнота й точність відповідей на поставлені питання, орієнтування в теоретичних та практичних аспектах презентованих матеріалів. **4 – 5 балів** – повний, самостійний і точний аналіз зафіксованого матеріалу, чіткі й повні відповіді на запитання, наявність структурованої й логічної презентації. **2-3 бали** – є помилки у визначенні в аналізі зафіксованого матеріалу, допущено неточності у відповідях на запитання, зібраний матеріал недостатньо представлений в презентації. **0 – 1 бал** – матеріали представлені несвоєчасно, їх недостатньо, відсутня презентація, є помилки у відповідях на запитання.	**5**
Усього за підсумковий контроль			**40**

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

1. Уміння спілкуватися з людьми й отримувати необхідну інформацію (усне діалектне мовлення).
2. Володіння теоретичною базою й практичними навичками, з якими студент ознайомився під час опанування курсу «Діалектологія української мови».
4. Точне фонетичне транскрибування усного діалектного мовлення, наявність усієї необхідної супровідної інформації.
5. Уміння здійснювати аналіз зібраного діалектного матеріалу на всіх рівнях мови (фонетичному, морфологічному, лексико-фразеологічному, синтаксичному).
6. Уміння укладати словник до зафіксованого тексту.
7. Уміння робити аргументовані висновки.
8. Своєчасне проходження практики та складання звіту.
9. Відповіді на питання під час заліку.

На підставі наведених критеріїв виставляються такі оцінки:

«**Відмінно**» (90-100 балів) виставляється тоді, коли студент виявив не лише теоретичні знання, а й продемонстрував їх застосування на практиці, опитуючи інформантів, записуючи та аналізуючи їх мовлення й аргументовано відповідаючи під час заліку.

«**Добре**» (75-89 балів) виставляється тоді, коли студент виявив не лише теоретичні знання, а й продемонстрував їх застосування на практиці, опитуючи інформантів, записуючи та аналізуючи їх мовлення й аргументовано відповідаючи під час заліку. При цьому допустимими є незначні огріхи у всіх частинах окресленої практичної діяльності.

«**Задовільно**» (60-74 бали) виставляється тоді, коли студент виявив фрагментарні теоретичні знання й недостатньою мірою продемонстрував їх застосування на практиці, опитуючи інформантів, записуючи та аналізуючи їх мовлення й аргументовано відповідаючи під час заліку.

«**Незадовільно**» (35-59 балів) отримує студент, який не володіє знаннями, вміннями й навичками, необхідними для збирання й систематизації діалектного матеріалу, не виконує завдання, безвідповідально ставиться до проходження навчальної діалектологічної практики та оформлення звітної документації, не з'являється на залікову співбесіду або не може відповісти на питання під час заліку.

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

Основна

1. Меркулова О. В. Діалектологічна практика: методичні рекомендації для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра напряму підготовки «Філологія» професійного спрямування «Українська мова і література». Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 46 с.

2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів, ЛА «Піраміда». 2023. 552 с.

3. Дзендзелівський Й.О. Програма для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови. Київ : Наукова думка, 1987. 298 с.

3. Сердега Р. Л. Українська діалектологія : навчальний посібник / Р. Л. Сердега, А. А. Сагаровський. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.

Рекомендована:

1. Атлас української мови. В 3 – ох томах. Київ : Наукова думка, 1984 – 2001.

2. Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини : у 4-х т. Запоріжжя, 1992.

3. Чабаненко В.А. Мудре слово. Запоріжжя, 1993. 156 с.

Інформаційні ресурси:

http://litopys.org.ua/ – сайт, на якому є все найнеобхідніше для вивчення діалектології української мови (монографії, підручники).

Як звучить запорізький діалект. Гуляйпільські старожитності: youtube-канал: https://www.youtube.com/watch?v=RtlqoBC6NXg&t=3740s.

10. Регуляції і політики курсу

Регуляція пропусків.

Здобувач освіти має бути присутнім на установчій та звітній конференціях, на інструктажі з техніки безпеки під час проходження практики й на місці проходження практики згідно з графіком її проведення.

Пропуски можливі виключно через серйозні причини, серед яких хвороба, повітряна тривога, відключення світла (якщо конференції відбуваються он-лайн).

Кожен пропуск має бути відпрацьований.

Інструктаж та матеріали настановчої конференції можна прослухати під час

консультації.

УПРОДОВЖ УСЬОГО ТЕРМІНУ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ КЕРІВНИК ПРАКТИКИ ВІД УНІВЕРСИТЕТУ ЗНАХОДИТЬСЯ НА ЗВ'ЯЗКУ, КОНСУЛЬТУЄ І ВІДПОВІДАЄ НА БУДЬ-ЯКІ ПИТАННЯ ПРАКТИКАНТІВ.

Політика академічної доброчесності

Усі записи й матеріали здобувачі освіти мають виконати самостійно відповідно до окреслених у цьому силабусі вимог.

Аудіо-/ відеозаписи можна проводити в мікрогрупах, тоді зібраний діалектний матеріал можна поділити на кілька студентів.

ВИКОРИСТАННЯ ЧУЖИХ МАТЕРІАЛІВ НЕ ДОПУСКАЄТЬСЯ!

Звернення до раніше оприлюдненого матеріалу можливе лише за умови його належного цитування із покликанням на першоджерело.

Звіт і щоденник практики не можуть бути оцінені за наявності в них порушень норм академічної доброчесності.

У такому разі необхідно повторно пройти практику та надати на перевірку відповідні документи для оцінювання.

Якщо студент виконує роботу з підготовки до видання / перевидання словників, що відображають діалектну картину Запорізької області, то він неодмінно узгоджує всі питання коректності писемної фіксації матеріалу з керівником практики.

Визнання результатів неформальної та / або інформальної освіти

Можливе врахування результатів проходження навчальної діалектологічної практики в організаціях та установах, що знаходяться за місцем проживання чи тимчасового перебування здобувача освіти за наявності офіційних звернень із підтвердженням можливості проходження практики та виконання всіх завдань.

Зараховуються результати неформальної та / або інформальної освіти, якщо вони відповідають меті й завданням практики та формують визначені освітньою програмою спеціальні й загальні компетентності та програмні результати навчання.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА 2025-2026 н.р. доступний за адресою: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/1635.ukr.html.

НАВЧАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ https://lnk.ua/gk4x2wkVy .

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (у тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Процедура повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: https://lnk.ua/9MVwgEpVz .

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: https://lnk.ua/EYNg6GpVZ .

Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: https://lnk.ua/QRVdWGwe3; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: https://lnk.ua/3R4avGqeJ.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Спеціалізована допомога: (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: https://lnk.ua/5pVJr17VP.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: https://library.znu.edu.ua/. Графік роботи абонементів: понеділок-п`ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (СЕЗН ЗНУ): https://moodle.znu.edu.ua/.

Посилання для відновлення паролю: https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: https://sites.znu.edu.ua/child-advance/.